

DOI: 10.11649/abs.2019.004

Justyna B. Walkowiak

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

Poznań

justwalk@amu.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0001-7301-4591>

Imiona mniejszości litewskiej w Polsce

Artykuł jest próbą szerszego spojrzenia na imiennictwo mniejszości litewskiej w Polsce. Jest ono przekazywane z pokolenia na pokolenie jako element dziedzictwa językowo-kulturowego. Jak podkreślają W. Decyk i S. Dubisz, „w procesach autoidentyfikacji etnicznej oraz identyfikacji środowiskowej rola antroponimów jest podstawowa, choć zróżnicowana w odniesieniu do nazwisk i imion” (Decyk & Dubisz, 1996, s. 118). Wybór imienia może umożliwiać manifestowanie mniejszościowej tożsamości, ale też – bezkonfliktowe wtopienie się w otoczenie (por. Aldrin, 2016; Karagiannis, 2005, ss. 158–159; Kardis, 2007; Klimaschka, 2018; Rudnicka-Fira & Skudrzykowa, 1996; Seeman, 1980, s. 129). Jednocześnie może odzwierciedlać zmieniające się mody nazewnicze – zarówno w kraju ojczystym (Litwie), jak i kraju zamieszkania (Polsce).

Równoległe funkcjonowanie dwóch postaci językowych imienia (i oczywiście też nazwiska), polskiej i litewskiej, umożliwia mniejszości litewskiej – przez funkcjonowanie na styku dwóch kultur nazewniczych – także na funkcjonowanie na styku dwóch etnosów, oraz na elastyczne dopasowywanie sygnalizowanej antroponimem tożsamości do sytuacji komunikacyjnej, w tym do systemu językowego, w którym przekaz jest realizowany.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 3.0 PL License (creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2019.

Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences

[Wydawca: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk]

Źródła wyekscerpowanych danych

Bazę materiałową artykułu tworzą dane wyekscerpowane z książek telefonicznych: wydane w roku 1997 w Puńsku spisu abonentów telefonicznych (instytucjonalnych i prywatnych) *Telefonų sąrašas (Telefonų sąrašas, 1997)*, z obszarów Polski północno-wschodniej, zamieszkiwanych przez mniejszość litewską, oraz polskich książek telefonicznych: *Książka telefoniczna województwa suwalskiego 1998 (Książka telefoniczna województwa suwalskiego, 1998)*, wydana przez Telekomunikację Polską, oraz *Suwałki 2007/8. Klienci indywidualni, firmy i instytucje: książka telefoniczna (Suwałki 2007/8, 2007)* – Wydawnictwo Ditel.

Próbę statystycznego spojrzenia na frekwencję imion umożliwiła także księga pamiątkowa wydana z okazji 40-lecia litewskiego liceum w Puńsku, w której opublikowano kompletne imienne listy ponad 800 absolwentów tej szkoły z roczników 1959–1995 (Černelienė, 1996, ss. 39–65). Listy te obejmują zatem osoby urodzone najpóźniej w połowie lat 70. XX wieku. Jeśli założyć, że osoba (najczęściej głowa rodziny), na którą rejestruje się telefon stacjonarny, z reguły jest zdecydowanie starsza niż 18 lat, można w pewnym przybliżeniu przyjąć, że obie te grupy – abonentów telefonicznych i absolwentów – są wiekowo zbliżone.

Źródłem danych ilościowych o imionach noszonych w Polsce był słownik imion (Rymut, 1995). Stanowi on kompletną bazę danych imienniczych dla całej Polski w ujęciu synchronicznym (stan z kwietnia roku 1994) w podziale na 49 województw sprzed reformy administracyjnej z 1999 roku, z uwzględnieniem kryterium płci. Dane te umożliwiają obliczenie częstości występowania wybranego imienia dla dowolnego województwa lub dowolnie zdefiniowanej sumy województw. Ponieważ cały *zwarty* obszar zamieszkiwania ludności o identyfikacji narodowo-etnicznej litewskiej (na którym w 2002 roku mieszkało ponad 88% tej społeczności) zawierał się w obrębie dawnego województwa suwalskiego, zbadano, jak częstość występowania wybranego imienia w tym województwie – obliczana jako iloraz liczby nadań imienia (tzw. frekwencji) i liczby ludności określonej płci – różni się od średniej częstości występowania tego samego imienia w pozostałych 48 województwach, w których łącznie mieszkało jedynie nieco ponad 10% Litwinów.

Jak podaje Rymut (Rymut, 1995), w roku 1994 województwo suwalskie zamieszkiwało 253 450 mężczyzn i 253 746 kobiet, zaś pozostałe 48 województw liczone łącznie – 19 076 104 mężczyzn i 20 254 656 kobiet. Do tych liczb odnoszono każdorazowo wykazaną w słowniku liczbę wystąpień danego imienia. Całe województwo suwalskie liczyło w połowie lat 90. nieco ponad 507 000 mieszkańców. Uwzględniając szacunkowe i spisowe dane dotyczące mniejszości litewskiej w Polsce, można zatem założyć, że w przybliżeniu zaledwie jeden procent jego mieszkańców stanowiła ludność o identyfikacji narodowo-etnicznej litewskiej.

Dane ze wszystkich powyższych źródeł (prócz o dekadę późniejszej książki Wydawnictwa Ditel, która jednak w tych badaniach jest jedynie źródłem pomocniczym) pochodzą ze zbliżonego okresu, tzn. mniej więcej połowy lat 90. Jednak K. Rymut (Rymut, 1995) uwzględnia imiona wszystkich obywateli, którzy mieszkali w Polsce w kwietniu 1994 roku (w tym też małe dzieci), podczas gdy można przyjąć, że każdy z abonentów odnotowanych w książce telefonicznej jest co najmniej pełnoletni, jeśli nie starszy.

Zbiorcze dane dla obszaru Polski i Litwy, niezbędne jako materiał porównawczy dla imiennictwa mniejszości litewskiej w Polsce, zaczerpnięto z dwóch źródeł. Dla Polski były to dane bazy PESEL dotyczące rankingu 350 najczęściej występujących imion noszonych w roku 2012 przez *wszystkich* obywateli Polski (Kmiciek, 2012). Natomiast w przypadku Litwy oparto się na danych Państwowej Komisji Języka Litewskiego (Valstybinė lietuvių kalbos komisija, dalej VLKK), przedstawionych na stronie internetowej *Piliečių vardų sąvadas* i obejmujących imiona ponad 3,5 miliona obywateli Litwy zarejestrowanych w 2006 roku oraz urodzonych w latach następnych. Według stanu z 21 kwietnia 2018 roku w bazie były zarejestrowane łącznie dokładnie 3 692 793 osoby, zaś najnowsze wpisy pochodziły z roku 2013.

Imiona pochodzenia litewskiego a imiona charakterystyczne dla mniejszości litewskiej

Jedną z możliwości wyrażenia nazwą osobową autoidentyfikacji mniejszości etnicznej/narodowej jest niewątpliwie wybór imienia na rozmaite sposoby kojarzącego się z danym etnosem, choć nie musi to być imię pochodzenia mniejszościowego. W przypadku imion mniejszości litewskiej w Polsce zarysowują się następujące, wzajemnie niecałkowicie rozłączne, możliwości:

- imię to nosiła związana z etnosem mniejszościowym wybitna postać historyczna (np. *Giedymin*, *Kiejstut*, *Witold*), literacka (*Grażyna*) bądź mitologiczna (*Milda*); szczególnym przypadkiem w tej grupie jest imię *Dariusz(z)*, o którym więcej w dalszej części artykułu;
- imię kojarzy się z danym etnosem: *Litwina* (imię żeńskie o niejasnym pochodzeniu);
- imię wywodzi się genetycznie z kultury imienniczej mniejszości, ale jest rozpowszechnione także w kulturze imienniczej większości (np. *Witold*, *Olgierd*, *Aldona*, *Danuta*, *Grażyna*);
- imię występuje w formie morfologicznej i/lub ortograficznej właściwej danemu etnosowi lub możliwie zbliżonej, mimo równoległego istnienia formy

- większościowej; może to dotyczyć zarówno imion wywodzących się genetycznie z kultury imienniczej mniejszości (np. *Kestutis* zamiast *Kiejstut*, por. litewską formę *Kęstutis*, *Wिताutas* zamiast *Witold*, por. litewską formę *Vytautas*), jak i „międzynarodowych” (*Jonas* zamiast *Jan*, *Jurgis* zamiast *Jerzy*, *Romas* zamiast *Romuald*, *Ona* zamiast *Anna*, itp.);
- imię jest charakterystyczne dla imiennictwa mniejszości, ale nie większości (*Gintautas*, *Linas*, *Mindaugas*, *Sygit*, *Donatas*, *Biruta*, *Daiwa*, *Danguola*, *Egle*, *Jurgita*, *Laima*, *Nijola*, *Dalicja*), choć niekoniecznie jest pochodzenia litewskiego.

Nie zawsze etymologia imienia jest jednoznaczna. Na przykład żeńskie imię *Lina* można wyprowadzać albo z męskiego *Linus* < litewski apelatyw *linas* ‘len’, albo z męskiego greckiego *Linus*, bądź wreszcie traktować jako skróconą postać imion typu *Karolina*, *Mikalina* (Kuzavinis & Savukynas, 2009, s. 218). Podobnych wątpliwości nastęrcza imię *Vitas/Vytas*. Jak się wydaje, na Suwalszczyźnie jest ono postrzegane jako zdrobnienie tradycyjnego litewskiego imienia *Vytautas* i używane wymiennie z *Vytas* (o myleniu imienia *Vitas* z litewskimi nazwami osobowymi na *Vit-*, zwłaszcza z imieniem *Vytautas*, pisze Z. Zinkevičius, 2008, ss. 450–451, zaś na temat mieszania *i* oraz *y* w nazwach osobowych p. Zinkevičius, 2005, s. 50), mimo że imię *Vitas* jest samodzielnym imieniem pochodzenia łacińskiego (łac. *Vitus* < *vita* ‘życie’, por. Kuzavinis & Savukynas, 2009, s. 339, Zinkevičius, 2008, s. 450). Także imię zapisane w postaci spolszczonej jako *Widas* (żeńskie *Wida*)¹ może pochodzić od litewskiego *Vydas*, *Vyda* lub od litewskiego imienia *Vidas*, mającego germańską proveniencję (Kuzavinis & Savukynas, 2009, s. 325).

Możliwości nadawania imion litewskich w Polsce

Przepisy obecnie obowiązujące w Polsce umożliwiają nadanie dziecku dowolnego imienia obcego, niezależnie od obywatelstwa i narodowości rodziców („Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego”, 2014, art. 59 pkt. 3). Weszły one w życie dopiero 1 marca 2015 roku, nie mogły zatem mieć wpływu na wybór imion analizowanych w tym artykule. Jednak już wcześniej nadawanie imion w postaci litewskiej dzieciom z mniejszości litewskiej było możliwe na mocy „Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym” z 6 stycznia 2005 roku („Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym”, 2005). Według art. 7.1 tej ustawy,

¹ Por. tab. 2, 3.

„Osoby należące do mniejszości mają prawo do używania i pisowni swoich imion i nazwisk zgodnie z zasadami pisowni języka mniejszości, w szczególności do rejestracji w aktach stanu cywilnego i dokumentach tożsamości”.

W myśl art. 2 „Ustawy o języku polskim” z 7 października 1999 roku („Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim”, 1999), przepisy tej ustawy nie naruszają „praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym”. W podobnym duchu utrzymana jest opinia Rady Języka Polskiego (dalej RJP) z 2002 roku, dotycząca imion dzieci narodowości innej niż polska:

Dokument, z którego korzystają kierownicy urzędów stanu cywilnego, uzasadniając odmowę nadania dziecku określonego imienia, to „Zalecenia dla urzędów stanu cywilnego dotyczące nadawania imion dzieciom osób obywatelstwa polskiego i narodowości polskiej” [...]. Już sam jego tytuł wskazuje na to, że zawarte w nim zalecenia odnoszą się do dzieci tych osób, które czują się Polakami. [...] [T]rawestując myśl izraelskiego pisarza Abrahama B. Yehoszuy – można powiedzieć, że człowiek należy do tego narodu, z którym czuje więź. [...]

Wyrażam zatem opinię [pisze sekretarz RJP], że „Zaleceń dla urzędów stanu cywilnego dotyczących nadawania imion dzieciom osób obywatelstwa polskiego i narodowości polskiej” nie należy stosować w odniesieniu do dzieci osób mających inną niż polska narodowość oraz że należy dać rodzicom prawo do nadania dziecku takiego imienia, które pozwoli mu się identyfikować z własnym narodem („Rada Języka Polskiego: Imiona dla córki Gruzina”, 2002).

Według danych Ministerstwa Administracji, w latach 2005–2015 zaledwie parudziesięciu obywateli polskich narodowości litewskiej skorzystało z możliwości stworzonej przez ustawę z 2005 roku, zmieniając postać swych imion i nazwisk na litewską. Jak podaje J. Niewulis-Grablunas (Niewulis-Grablunas, 2018), w gminie Puńsk w latach 2005–2017 było zaledwie 40 takich przypadków na ok. 3200 mieszkających tam Litwinów. Jednak praktyka nie zawsze jest zgodna z przepisami. Przykładowo, w 2014 roku na stronie internetowej RJP² znalazła się poniższa opinia:

Do Rady przysłano list z prośbą o opinię na temat zmiany imienia na imię *Ona*:
Chciałabym zmienić swoje imię (...) na *Ona* (*Anna* po litewsku). (...)
Korespondentce odpowiedziała dr hab. Katarzyna Kłosińska:

² Trzeba jednak pamiętać, że RJP jest jedynie „[i]nstitucją opiniodawczo-doradczą w sprawach używania języka polskiego” (art. 12.1 „Ustawy o języku polskim”) i że „[k]ażdy organ, o którym jest mowa w art. 4., może [ale nie musi] zasięgnąć opinii Rady w wypadku wystąpienia w toku czynności urzędowych istotnych wątpliwości dotyczących języka polskiego” (art. 14.1) („Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim”, 1999).

Nie możemy wydać pozytywnej opinii o formie *Ona* jako imieniu żeńskim, ponieważ w polszczyźnie *ona* to żeński zaimek osobowy, a takie wyrazy nie mogą pełnić funkcji imion („Rada Języka Polskiego: *Ona*”, 2014).

Cennych informacji na temat praktycznych aspektów realizacji ustawy dostarczyły wywiady przeprowadzone w lutym 2015 roku z działaczami litewskiej mniejszości narodowej w Puńsku (por. Walkowiak & Wicherkiewicz, 2019)³. Jak podkreślali informatorzy, Litwini w Polsce i tak zawsze używali w komunikacji wewnętrznej swych imion i nazwisk w postaci litewskiej, a zewnętrzną oznaką autoidentyfikacji litewskiej często było i jest imię litewskie, nawet w polskiej grafii.

Dyrektor litewskiej szkoły „*Žiburys*” w Sejnach, Algirdas Vaicekauskas wspomina problemy z rejestracją imienia swej bratanicy – *Birutė*, które zapisano najpierw w formie *Biruta*, potem – *Birute* (bez diakrytyku litewskiego). Jego zdaniem, wielu Litwinów, obywateli polskich, woli w dokumentach mieć wpisane raczej imię *Kiejstut*, *Witold* niż *Kęstutis*, *Vytautas*, gdyż zarówno ze strony urzędników, jak i przełożonych czy kolegów w pracy spotykają się oni z dezaprobatą dla imion litewskich jako „dziwnych” (Trainys, 2011).

Imiona litewskie w Polsce na podstawie słownika K. Rymuta (1995)

Imiona we wspomnianym słowniku są spolszczone graficznie – dotyczy to w szczególności litewskich znaków diakrytycznych, ale również substytucji niektórych liter (np. *v* > *w*, *ž* > *ż*, *ę* > *e*, *ė* > *e/a*).

Poniżej (tab. 1 i 2) przedstawiono frekwencję męskich i żeńskich imion pochodzenia litewskiego w Polsce. Są to zarówno imiona zadomowione i popularne, jak *Danuta*, *Witold* (por. Safarewicz, 1950), jak i nieprzyswojone kulturze polskiej, zapisane zgodnie z morfologią i/lub grafia polską (np. *Algimant*, *Daiwa*) lub litewską (*Algimantas*, *Daiva*), bądź nieprzyswojone postaci (np. *Vytautas*) tych imion litewskich, które w postaci zasymilowanej (*Witold*) mają już dłuższą tradycję w kulturze polskiej. W pierwszej kolumnie każdej z tabel wyliczono wszystkie uwzględnione warianty graficzne i morfologiczne tych imion.

³ W podobnym okresie nieco zbliżoną tematyką zajmował się litewski badacz D. Daukšas (Daukšas, 2017), jednak w swych wywiadach nie poruszał on kwestii imion mniejszości.

Tab. 1. Męskie imiona pochodzenia litewskiego

Imię	Liczba wystąpień w województwie suwalskim	Liczba wystąpień w pozostałych województwach	Pierwotny litewski (łącznie liczba wystąpień w gnieździe)
Algimant		7	Algimantas (85)
Algimantas		4	
Algiment	64	5	
Algimont	1	3	
Algimontas		1	
Algerd	2		Algirdas (2251)
Algirdas		2	
Olgert		4	
Olgierd		25	
Olgierd	75	2143	
Algis	10	5	Algis (15) – skrót od Algimantas, Algirdas i podobnych
Alwid	5	1	Alvydas (13)
Alwidas	3	1	
Alwidek	1		
Alwides	1	1	
Arun		2	Arūnas (12)
Arunas	10		Arvydas (48)
Arvydas	2		
Arwid	14	24	
Arwidas	4	1	
Arwydas	3		
Gedemin		1	Gediminas (52)
Gedeminas	1		
Gedymin	19	20	
Giedemin		1	
Giedy		1	
Giedymin	1	8	
Gintaras	2		Gintaras (2)
Gintas		1	Gintas – skrót od Gintautas i podobnych (1)

Gintaut	7		Gintautas (23)
Gintautas	15	1	
Jurga (imię m.)		1	Jurgis (4)
Jurgis	1	2	
Kestutis	2		Kęstutis (37)
Kiejstut	6	28	
Kiejstutis	1		
Laimis	1		Laimis (1)
Łajmutis	1		Laimutis (1)
Linias	2		Linas (2)
Mindaugas	2	1	Mindaugas (3)
Ramunas	3	1	Ramūnas (4)
Romas	1	2	Romas (3)
Vidas		1	Vydas/Vidas (11)
Widas	10		
Vytautas		1	Vytautas (76 434)
Witaut		1	
Witautas		1	
Witek		18	
Witold	1557	74 856	
Vidmantas	1		
Widmant	1		Vydmantas/Vidmantas (9)
Widmantas		2	
Widmund	1	2	
Widmunt	2		

Tab. 2. Żeńskie imiona pochodzenia litewskiego

Imię	Liczba wystąpień w województwie suwalskim	Liczba wystąpień w pozostałych województwach	Pierwowzór litewski (łącznie liczba wystąpień w gnieździe)
Aldona	347	21 702	Aldona (22 049)
Aruna		1	Arūnė (1)
Audrone		2	Audronė (4) < Audra
Audronia	1		
Audronie		1	

Biruta	132	82	Birutė (218)
Birute		4	
Daiva	7		Daiva (20)
Daiwa	10	2	
Dajwa	1		
Dangola		7	Danguolė (13)
Dangole		1	
Danguola	5		
Danusia		21	Danutė (383 518)
Danuta	5439	378 056	
Danute	1	1	
Egle		2	Eglė (2)
Gedemina		1	Gediminė (3)
Gedymina		1	
Giedymina		1	
Grażyna	3137	257 836	Lit. odpowiednik: Gražina (260 973)
Jurata	29	22	Juratė (54)
Jurate	1	2	
Jurgita	14	3	Jurgita (17)
Laima	3		Laima/Laimė/Laimutė (14)
Laimute		2	
Laimutie		2	
Lajmute		1	
Łaima		1	
Łajma		3	
Łajmuta	1		
Łajmutie	1		
Litwina		4	Być może alternatywna pisownia im. ż. Lidwina/Ludwina (4)
Milda	2	14	Milda (16)
Nijola	9	15	Nijolė (28)
Nijole		3	
Nijoletta		1	
Ona		3	Ona (3)
Ramune	4		Ramunė/Ramūnė (4)

Vida	3	1	Vida/Vyda (30)
Wida	18	8	
Zivila		1	Žyvilė/Živilė (26)
Zywilla		1	
Żewilla		1	
Živile	3		
Žiwila	4		
Żywila		8	
Żywilla		8	

Liczba wystąpień imion męskich pochodzenia litewskiego w dawnym województwie suwalskim (w przeliczeniu na liczbę mieszkańców) jest wyraźnie wyższa niż w pozostałych 48 województwach łącznie. W przypadku imion żeńskich ich liczba na Suwalszczyźnie jest nieco niższa niż łącznie w pozostałej części kraju, jednak nadal wyraźnie zauważa się silną koncentrację na obszarze zamieszkiwanym przez mniejszość litewską. Każdorazowo są to różnice istotne statystycznie – istotność statystyczna różnicy dotyczy także imion o najwyższej frekwencji, jak *Danuta*, *Witold* czy *Aldona*. Przewaga liczebna nosicieli litewskich imion męskich nad nosicielkami imion żeńskich zdaje się sugerować skłonność rodziców do nadawania imion litewskich raczej synom niż córkom.

Jedynym wyjątkiem pozostaje imię *Grażyna*, którego częstość nadań na Suwalszczyźnie i poza nią jest niemal identyczna (a niewielka różnica nie jest statystycznie istotna). Pozwala to na wysunięcie przypuszczenia, że nie jest ono dla nosicieli symbolem litewskości – być może jednym z powodów popularności jest fakt, że nie jest imieniem tradycyjnym, lecz stosunkowo młodym, utworzonym przez Adama Mickiewicza od litewskiego przymiotnika *gražus* ‘ładny’. Imię w Polsce plasuje się pod względem frekwencji na miejscu 26. wśród imion żeńskich, a na Litwie – dopiero na pozycji 41.

Bywają jednak imiona pochodzenia nielitewskiego (dlatego nie ujęto ich w powyższych tabelach), których frekwencja wśród mniejszości litewskiej jest wyraźnie i w sposób istotny statystycznie wyższa niż w pozostałych rejonach Polski. Jako przykład można wymienić imię męskie pochodzenia łacińskiego *Donatas/Donat* (< łac. *Donatus*, 0,12‰ w woj. suwalskim i 0,06‰ w pozostałych województwach). Na oddzielny komentarz zasługuje też imię *Sigitas*, pochodzenia germańskiego (*Sigitas* < *Sigitus* < *Sigi*, *Sigo* < *Siegfried*): według Kuzavinisa i Savukynasa, popularność na Litwie zawdzięcza ono litewskiemu tłumaczeniu legendy o Zygrydzie i Genowefie (Kuzavinis & Savukynas, 2009, s. 288⁴). Jego frekwencja w Polsce jasno wskazuje, że

⁴ Chodzi być może o *Złotą legendę* Jakuba de Voragine z 1250 roku.

noszone jest nieomal wyłącznie przez Litwinów: z 35 nadań aż 31 zarejestrowano na Suwalszczyźnie (z czego 22 w formie *Sygit*, 8 – *Sigit*, 1 – *Sygitas*). Odnotowano też 3 nadania jego żeńskiego odpowiednika w dwóch wariantach graficznych (2 razy *Sygita* oraz raz – *Sigita*).

Imiona litewskie w Polsce na podstawie spisu absolwentów i książek telefonicznych

Wśród absolwentów liceum w Puńsku imiona typowo litewskie (takie jak *Algirdas*, *Rimas*, *Danguolė*, *Aldutė*) odnotowano u ok. 150 osób (niespełna 19%). Diametralnie różne są natomiast proporcje płci: w przypadku wspomnianej szkoły kobiety stanowią blisko 70% łącznej liczby absolwentów, ale zaledwie ok. 17% tych abonentów, których imiona i nazwiska przedstawiono w *Telefonų sąrašas* w postaci litewskiej.

Charakterystyczna dla mniejszości litewskiej w Polsce – jak zresztą dla wielu mniejszości – jest dwójka postać imion: litewska i polska, używana zależnie od okoliczności, a w szczególności od sytuacji komunikacyjnej, w tym języka rozmówcy. Porównanie danych z książek telefonicznych (porównaj wyżej) umożliwia wyodrębnienie par odpowiadających sobie imion, które przedstawiono w poniższych tabelach. Zauważa się przypadki braku jednoznacznej odpowiedniości, np. litewskie imię *Benas* pojawia się zarówno jako odpowiednik *Benedykta*, jak i *Beniamina*, a polskiemu *Benedyktowi* odpowiada i litewski *Benas*, i *Benediktas*. Co ciekawe, w zebranych danych zauważa się spolszczone, często stałe postacie imion litewskich, np. imieniu *Algis* odpowiada zawsze polska postać *Algiment* (choć właściwie dokładniejszym litewskim odpowiednikiem tego ostatniego byłby *Algimantas*). Osobliwością jest oddanie w języku polskim litewskiego imienia *Algirdas* jako *Algierd*⁵ (zamiast tradycyjnej formy *Olgierd*). Polska postać litewskiego imienia *Gediminas* wykazuje wariantywność: *Giedymin* ~ *Gedymin*; podobnie w przypadku imienia *Kęstutis*, oddawanego jako *Kiejstut* (polska forma historyczna) bądź na poły po polsku, na poły po litewsku jako *Kiejstutis*. Polskiemu imieniu *Kazimierz* odpowiadają dwie formy: pełna *Kazimieras* oraz skrócona (zlituanizowana) *Kazys*. Natomiast słowiańskie imiona *Stanisław*, *Stanisława*, *Bronisława* mają w badanym materiale tylko odpowiedniki zlituanizowane, skrócone – odpowiednio *Stasys*, *Stasė* i *Bronė*.

Zwraca uwagę konsekwentna ekwiwalencja pol. *Romuald* – lit. *Romas* (blisko trzydzieści przypadków) oraz brak rozróżnienia *Julian* – *Juliusz*: oba oddane litew-

⁵ „Litewskie [...] imię [*Algirdas*] przybrało w języku ruskim postać *Olgird* albo *Olgierd*, wyjątkowo także *Algierd*” (Safarewicz, 1950, s. 116).

skim *Julius*, choć słownik Kuzavinisa i Savukynasa (Kuzavinis & Savukynas, 2009, s. 183) wyróżnia odrębne imiona litewskie *Julijonas* i *Julijus* (por. też Zinkevičius, 2005, s. 45). Podobny brak rozróżnienia zauważa się pomiędzy polskimi imionami *Helena* i *Halina* (obu w analizowanych danych odpowiada litewskie imię *Elė*) oraz między *Marią* i *Marianną* (obu odpowiada litewskie *Marytė*). Ostatni przypadek to być może odbicie dawnej, tradycyjnej niechęci do nadawania katoliczkom imienia *Maria*, które co najmniej do końca XVIII wieku z reguły zastępowano *Marianną* (por. Grzenia, 2008, ss. 231, 232), co mogło wpłynąć na zlanie się w świadomości użytkowników tych imion w jedno.

Imion żeńskich zanotowano znacznie mniej niż męskich, co jest zrozumiałe, zważywszy na niski odsetek kobiet wśród abonentów.

Tab. 3. Imiona męskie

Postać polska / spolszczona	Postać litewska / zlituanizowana	Postać polska / spolszczona	Postać litewska / zlituanizowana
Albert	Albertas	Józef	Juozas
Albin	Albinas	Juliusz, Julian	Julius
Alfons	Alfonsas	Justyn	Justinas
Algierd, Olgierd	Algirdas	Kazimierz	Kazimieras, Kazys
Algiment	Algis	Kiejstut, Kiejstutis	Kęstutis
Alwid	Alvydas	Klemens	Klemensas
Antoni	Antanas	Konstanty	Kastantas
Arwid	Arvydas	Piotr	Petras
Benedykt	Benediktas, Benas	Pius	Pijus
Beniamin	Benas	Robert	Robertas
Bronisław	Bronius	Romuald	Romas
Czesław	Česius	Sigit, Sygit	Sigitas
Edmund	Edmundas	Stanisław	Stasys
Edward	Edvardas	Sylwester	Silvestras
Eugeniusz	Eugenijus	Tadeusz	Tadas
Franciszek	Pranas	Wacław	Vaclovas
G(i)edymin	Gediminas	Waldemar	Valdas
Gintaut	Gintautas	Walenty	Valentas
Grzegorz	Grigorijus	Wincenty	Vincas
Ignacy	Ignas	Witalis	Vitalius
Izydor	Izidorius	Witold	Vitas, Vytautas
Jan	Jonas	Władysław	Vladas
Jerzy	Jurgis	Zygmunt	Zigmas

Tab. 4. Imiona żeńskie

Postać polska / spolszczona	Postać litewska / zlituanizowana	Postać polska / spolszczona	Postać litewska / zlituanizowana
Alicja	Alicija	Halina, Helena	Elė
Aniela	Anelė	Judyta	Judita
Anna	Onutė	Maria, Marianna	Marytė
Biruta	Birutė	Natalia	Natalė, Natalija
Bronisława	Bronė	Nijola	Nijolė
Danuta	Danutė	Petronela	Petronelė
Dalicja	Dalia	Salomea	Salomėja
Elwira	Elvyra	Stanisława	Stasė
Emilia	Emilija	Teresa	Teresė
Eugenia	Eugenija	Waldemara	Valda
Genowefa	Genutė	Wilhelmina	Vilė
Grażyna	Gražina	Zyta	Zita

Statystyka porównawcza imion męskich i żeńskich

Poniżej (w tab. 5 i 6) przedstawiono listy rangowe imion sporządzone następująco: kolumna 1 – litewska książka telefoniczna z 1997 roku; kolumna 2 – listy absolwentów szkoły w Puńsku w latach 1959–1995 (w nawiasach łączna liczba wystąpień); kolumna 3 – statystyka imion na Litwie opracowana na podstawie danych VLKK; kolumna 4 – statystyka imion w Polsce (Kmieciak, 2012). Dwie pierwsze kolumny obejmują dane z połowy lat 90., zaś trzecia i czwarta – z początku drugiej dekady XXI wieku. Umożliwia to z jednej strony porównanie danych między dwiema pierwszymi kolumnami, dotyczących w obu przypadkach mniejszości litewskiej w Polsce, a z drugiej – konfrontację tych danych z danymi z kolumn trzeciej oraz czwartej, czyli porównanie listy najpopularniejszych imion mniejszości litewskiej w Polsce z listami najpopularniejszych imion w Polsce i na Litwie. Warto zauważyć, że chociaż różnica między rokiem zamknięcia dla danych z tab. 1 i 2 (odpowiednio 1997 i 1995) a rokiem zamknięcia dla danych z tab. 3 i 4 (odpowiednio 2013 i 2012) wynosi kilkanaście lat, to nie jest to różnica, która uniemożliwiałaby zaobserwowanie pewnych tendencji imienniczych, ponieważ mowa jest nie o imionach nadanych noworodkom w danym roku, a o zbiorczych danych dla całej omawianej społeczności, obejmujących sumarycznie wszystkie grupy wiekowe.

Tab. 5. Listy rangowe imion męskich

Abonenci telefoniczni	Absolwenci szkoły w Puńsku	Lista rangowa imion Litwa (2013)	Lista rangowa imion Polska (2012)
1. Juozas (141)	1. Juozas (34)	1. Jonas	1. Piotr
2. Jonas (127)	2. Jonas (30)	2. Vytautas	2. Krzysztof
3. Vitas (72)	3. Vyt(aut)as (24)	3. Antanas	3. Andrzej
4. Petras (67)	4. Petras (23)	4. Juozas	4. Jan
5. Antanas (56)	5. Valdas (19)	5. Kęstutis	5. Stanisław
6. Jurgis (37)	6. Rom(uald)as (15)	6. Darius	6. Tomasz
7. Stasys (29)	7. Antanas (14)	7. Andrius	7. Paweł
8. Romas (27)	8. Algirdas, Darius, Jurgis (10)	8. Petras	8. Marcin
9. Algirdas (25)	9. Bronius/ Bronislovas, Kazys/ Kazimieras (8)	9. Saulius	9. Michał
10. Kazimieras/Kazys (23)	10. Algi(manta)s (6)	10. Arūnas	10. Marek
11. Algis (20)	11. Gint(aut)as, Konstantinas/ Kastantas/Kostas, Stasys, Valentas (4)	11. Mantas	11. Grzegorz
12. Valdas (19)	12. Česlovas, Donatas, Gediminas, Pranas, Sigitas, Vinc(ent)as (3)	12. Artūras	12. Józef
13. Bronius (14)	13. Albertas, Albinas, Artūras, Eugenijus, Viktoras, Zenonas, Zigmias (2)	13. Algirdas	13. Łukasz
14. Česius (14)		14. Marius	14. Adam
15. Gediminas, Vytautas (11)		15. Stasys	15. Zbigniew
16. Kastantas, Sigitas (10)		16. Rimantas	16. Jerzy
17. Pranas, Vincas (9)		17. Lukas	17. Tadeusz
18. Julius, Silvestras (7)		18. Gintaras	18. Mateusz
19. Albinas, Benas, Valentas (6)		19. Paulius	19. Dariusz
20. Eugenijus, Tadas, Vitalius (5)		20. Algimantas	20. Mariusz
21. Darius, Justinas, Viktoras, Vitalis, Vladas, Zenonas/ Zenas/Zenius (4)		21. Egidijus	21. Wojciech
22. Edvardas, Gintautas, Kęstutis, Zigmias (3)		22. Gediminas	22. Ryszard
		23. Audrius	23. Jakub
		24. Donatas	24. Henryk
		25. Rolandas	25. Robert
		26. Gintautas	26. Rafał
		27. Robertas	27. Kazimierz
		28. Valdas	28. Jacek
		29. Arvydas	29. Maciej
		30. Karolis	30. Kamil
		31. Deividas	31. Janusz
		32. Viktoras	32. Marian
		33. Dainius	33. Mirosław
		34. Nerijus	34. Jarosław
		35. Giedrius	35. Sławomir

Imię o najwyższej frekwencji wśród mniejszości litewskiej – *Juozas* (*Józef*) – znajduje się też w pierwszej trójce imion męskich na Litwie, podczas gdy w Polsce lokuje się poza pierwszą dziesiątką. Nieco mniej wyraźna jest różnica między Polską a Litwą w przypadku drugiego imienia, *Jonas* (*Jan*), które w obu krajach zajmuje niezmiennie czołowe miejsca, a także dalej uplasowanego imienia *Petras* (*Piotr*).

Są to tradycyjne imiona chrześcijańskie, mające swe odpowiedniki we wszystkich językach Europy.

Nie dziwi wysoka popularność wśród Litwinów mieszkających w Polsce historycznego i symbolicznego imienia *Vytautas* (i przypuszczalnie rozumianych jako jego warianty imion *Vytas/Vitas*), zwłaszcza że na Litwie jest ono drugim najczęściej spotykanym imieniem męskim.

Relatywnie wysoką pozycję wśród imion noszonych przez mniejszość litewską zajmują też typowo litewskie imiona *Algirdas*, *Algis*, *Algimantas*, *Gediminas*, choć większość imion męskich stanowią tradycyjne „międzynarodowe”, takie jak *Zenonas*, *Antanas* czy *Vincas*; na przykład w kolumnie 1 jest ich 24, a jedynie sześć typowo litewskich oraz pięć słowiańskich. Proporcje w kolumnie drugiej są podobne (19 – 6 – 4). Obserwacje te potwierdza wójt gminy Puńsk Vytautas Liškauskas, stwierdzając: „Imion litewskich jest bardzo mało. Mam na myśli takie imiona, jak Vytautas, Mindaugas, Gediminas, Laisvė, Laimė [...]. Takich imion za bardzo u nas nie nadają” („Lenkijos lietuviai galimybę susilietuvinti vardus naudoja retai”, 2015, tłum. J. B.W.).

Nieco podobne zjawisko odnotowuje W. Szulowska w odniesieniu do imiennictwa ludności rzymskokatolickiej oraz greckokatolickiej w Wilczętach (powiat braniewski):

[Poza pewnymi wyjątkami] zasób wykorzystywanych imion przez wyznawców obu odłamów wyznaniowych jest wspólny. Różna jest jednak popularność poszczególnych imion w obu grupach wyznaniowych. Poza najpopularniejszym, wspólnym *Andrzejem* wśród rzymokatolików w następnej kolejności występują: *Jan*, *Zbigniew*, *Wiesław* i *Krzysztof*, wśród grekokatolików: *Stanisław*, *Bogdan*, *Michał*, *Jarosław* (Szulowska, 2006, s. 56).

Interesujący jest przypadek imienia *Darius*: wolno podejrzewać, że przy tej nominacji chodziło nie tyle o imię pochodzenia perskiego, a o odniesienie do nazwiska bohatera narodowego Litwy, Steponasa Dariusa (skrócone nazwisko rodowe *Darašius*), który w 1933 roku wraz ze Stasysem Girėnasem zginął w katastrofie lotniczej pod Pszczelnikiem podczas próby przelotu bez lądowania z Nowego Jorku do Kowna. Imię to jest na Litwie popularne, na liście ogólnolitewskiej zajmuje miejsce szóste, podczas gdy *Dariusz* w Polsce jest dopiero na pozycji 19.

Tab. 6. Listy rangowe imion żeńskich

Abonentki telefoniczne	Absolwentki szkoły w Puńsku	Lista rangowa imion Litwa (2013)	Lista rangowa imion Polska (2012)
1. Onutė/Ona (23)	1. Onutė/Ona (88)	1. Ona	1. Anna
2. Danutė (15)	2. Danutė (59)	2. Irena	2. Maria
3. Anelė, Teresė (14)	3. Teresė (55)	3. Janina	3. Katarzyna
4. Birutė (12)	4. Birutė (43)	4. Kristina	4. Małgorzata
5. Irena, Marytė (9)	5. Irena, Marytė (34)	5. Danutė	5. Agnieszka
6. Elė (8)	6. Alicija (24)	6. Regina	6. Barbara
7. Aldona (7)	7. Aldona (21)	7. Lina	7. Krystyna
8. Janina (6)	8. Anelė (20)	8. Aldona	8. Ewa
9. Stasė (5)	9. Dalia, Gražina (17)	9. Elena	9. Elżbieta
10. Alicija (4)	10. Elena, Elė, Zita (15)	10. Daiva	10. Zofia
11. Gražina, Julija, Nijolė, Petronelė, Teklė, Zita (3)	11. Aldutė (12)	11. Rasa	11. Teresa
12. Adelė, Albina, Dalia, Elena, Emilija, Eugenija, Jolanta (2)	12. Julija (11)	12. Marija	12. Magdalena
	13. Jolanta (10)	13. Birutė	13. Joanna
	14. Janina (9)	14. Nijolė	14. Janina
	15. Eugenija, Kristina, Rūta (8)	15. Viktorija	15. Monika
	16. Natalija, Violeta (7)	16. Jurgita	16. Danuta
	17. Bronislava/ Bronė, Cecilija, Genutė, Petronelė, Renata, Vida (5)	17. Jolanta	17. Jadwiga
		18. Inga	18. Aleksandra
		19. Jadvyga	19. Halina
		20. Virginija	20. Irena
		21. Jūratė	21. Beata
		22. Genovaitė	22. Marta
		23. Vida	23. Dorota
		24. Eglė	24. Helena
		25. Aušra	25. Karolina
		26. Zita	26. Grażyna
		27. Dalia	27. Jolanta
		28. Ieva	28. Iwona
		29. Stanislava	29. Marianna
		30. Laura	30. Natalia

Jak widać, najwyższą frekwencją wśród mniejszości litewskiej w Polsce cieszy się imię *Ona* (*Anna*) – dane te są spójne z listami rangowymi zarówno Litwy, jak i Polski, w których imię to również zajmuje pierwszą pozycję. Co ciekawe, w spisie absolwentów imię to występuje w dwóch postaciach: *Ona* (10 nadań) oraz znacznie częstsza *Onutė* (78 nadań), podczas gdy słownik Kuzavinisa i Savukynasa (Kuzavinis & Savukynas, 2009, s. 257) jako wyraz hasłowy podaje jedynie pierwszą z tych form. Również według litewskiej książki telefonicznej postać *Onutė* jest częstsza (18 nadań) niż *Ona* (5). Porównanie tych danych z danymi słownika Rymuta (Rymut, 1995) wskazuje jednak, że w większości przypadków imię oficjalnie zareje-

strowano w postaci *Anna* – słownik Rymuta odnotowuje bowiem jedynie 3 osoby o imieniu *Ona*, wszystkie zresztą w Suwalskiem, i ani jednej *Onutė*.

Losy form *Ona/Onutė* dobrze pokazują, że wybór imienia, które ma swój ustalony odpowiednik w obu językach, nie był dla mniejszości litewskiej strategią korzystną, ponieważ nieuchronnie groził odmową rejestracji imienia w formie litewskiej, z uwagi właśnie na to, że istnieje jego polski odpowiednik. Przykładowo, jeszcze w roku 2007 Walery Pisarek negatywnie odnosił się do prośby mieszkających w Anglii Polaków, którzy chcieli nazwać córkę *Leah*, tłumacząc, że imię to „[w] polskim (i nie tylko polskim) tekście Pisma Świętego występuje [...] jako *Lea*” i że „[a]kta stanu cywilnego w Polsce prowadzi się zgodnie z zasadami polskiej pisowni” („Rada Języka Polskiego: Leah”, 2013). Jednak już na początku lat 90. Naczelny Sąd Administracyjny przychylnie odniósł się do wniosku obywatela polskiego narodowości niemieckiej, pragnącego zmienić imię z *Jan* na *Hans* (Kołodziejczyk-Trawińska, 2008, ss. 48–49). Podobnie dekadę później, w roku 2004, w głosie do jednego z wyroków Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu podkreślono:

Jak już wielokrotnie potwierdzono w doktrynie i orzecznictwie, przepis art. 50 ust. 1 Prawa asc zawiera zamknięty katalog przyczyn uzasadniających odmowę wpisania imienia dziecka do aktu urodzenia, poza który organy administracji publicznej nie mogą wychodzić. Jednak zdarza się często, że kierownicy urzędów stanu cywilnego posiłkują się opiniami czy wytycznymi językoznawców, wśród których szczególną popularnością cieszą się w dalszym ciągu „Zalecenia dla urzędów stanu cywilnego dotyczące nadawania imion dzieciom osób obywatelstwa polskiego i narodowości polskiej” [...] mimo kilku już wyroków negujących ich przydatność oraz komentarzy do tych wyroków (Hrynicky, 2010, s. 17).

Przywołane *Zalecenia...* stanowiły, że imię należy dziecku nadawać „w postaci przyswojonej przez język polski, a więc np.: *Jan*, nie *John* lub *Johann*; *Katarzyna*, nie *Catherine*; *Klara*, nie łacińskie *Clara* ani włoskie *Chiara*; *Małgorzata*, nie *Margareta*; *Marcin*, nie *Martin*; *Piotr*, nie *Peter* itp.” Urzędy zdawały się jednak nie pamiętać, że zalecenia te dotyczą wyłącznie dzieci narodowości polskiej, a nie np. litewskiej.

Anna, tradycyjne imię chrześcijańskie o etymologii hebrajskiej, choć ma charakter międzynarodowy i zrozumiała jest popularność tego imienia także wśród Litwinów, to jednak warto podkreślić, że wybierane są też przez mniejszość litewską w Polsce imiona żeńskie pochodzenia litewskiego, które sytuują się na dalszych miejscach list rangowych: *Danutė*, *Birutė*, *Aldona*, *Nijolė*, *Aldutė*. Są to imiona popularne również na Litwie: większość mieści się wśród piętnastu najczęstszych imion żeńskich. Występują tu również imiona, które w obu językach mają pisownię identyczną (*Irena*, *Janina*, *Jolanta*, *Dalia*, *Albina*, *Renata* oraz wspomniana już *Aldona*) lub prawie taką samą (*Alicija*, *Julija*, *Eugenija*, *Emilija*, *Zita*). Zauważona ten-

dencja jest zgodna z obserwacją dziennikarza Lietuvos Rytas, podkreślającego, iż w Puńsku „wybierając imiona dla dzieci, Litwini najczęściej wybierają takie, które i w jednym, i w drugim języku brzmią tak samo albo bardzo podobnie” („Lenkijos lietuviai galimybę susilietuvinti vardus naudoja retai”, 2015, tłum. J. B. W.). Wójt gminy Puńsk, Vytautas Liškauskas, podaje przykłady takich imion żeńskich: *Simona*, *Inga*, *Lena* („Lenkijos lietuviai galimybę susilietuvinti vardus naudoja retai”, 2015).

Relatywna popularność imienia *Irena* (piąte miejsce) wskazuje, że mniejszość litewska podąża w tym przypadku raczej za trendami na Litwie (drugie miejsce) niż w Polsce (dwudzieste miejsce). Jednak w innych przypadkach bywa zgoła inaczej: choć *Regina* jest szóstym najpopularniejszym imieniem żeńskim na Litwie, wśród mniejszości litewskiej praktycznie nie występuje (tylko jedna nosicielka tego imienia wśród absolwentek liceum w Puńsku, brak wśród abonentek). Stosunkowo wysoką popularność imienia *Teresė* (trzecie miejsce) należy chyba przypisać wpływowi polskiemu (jedenaste miejsce na liście ogólnopolskiej, podczas gdy na Litwie imię jest poza pierwszą pięćdziesiątką). Odwrotnie jest z imieniem *Zita* – jego polski odpowiednik jest imieniem rzadkim, plasuje się poza pierwszą setką, podczas gdy na Litwie zajmuje dwudziestą szóstą pozycję. Natomiast dość wysoka pozycja imienia *Anelė* wśród mniejszości jest trudna do wyjaśnienia innymi czynnikami niż lokalną modą (siedemdziesiąte dziewiąte miejsce w Polsce, a na Litwie poza pierwszą pięćdziesiątką).

Zdumiewające losy imienia *Dalia* zdają się wskazywać, że decyzje lokalnych urzędów stanu cywilnego w województwie suwalskim różniły się znacząco od podejmowanych w innych regionach kraju. Jak podaje Rymut (Rymut, 1995, s. 79), nosicielek tego imienia w całej Polsce w połowie lat 90. było 173. Imię to jest częstsze na Suwalszczyźnie (13 nosicielek, czyli 0,05‰) niż na pozostałym obszarze kraju (160 nosicielek, czyli 0,008‰). Jednak wyłącznie na Suwalszczyźnie występuje też niecodzienne imię *Dalicja* (34 nosicielki), praktycznie nieobecne w polskich słownikach imion, ale nieznanie także na Litwie, choć N. Birgelienė (Birgelienė, 2011, s. 423) uważa je za wyszukaną formę imienia *Dalia*. Jak się wydaje, w urzędach stanu cywilnego interpretowano imię *Dalia* jako niepolskie i sprzeciwiano się jego rejestracji w tej formie, sugerując formę *Dalicja*⁶. Co ciekawe, choć imię występuje w obu językach w identycznej postaci graficznej, ma jednak różną etymologię. W języku polskim pochodzi od apelatywu *dalia* ‘roślina ozdobna z rodziny astrowatych’ (łac. *Dahlia*), a ten od nazwiska szwedzkiego botanika Andersa Dahla; w języku litewskim natomiast od imienia bóstwa losu, *Dalià*. W onomastykonie litewskim istnieje zresztą również imię *Dalija*, pochodzące od nazwy wspomnianego kwiatu (lit. *jurginas*).

⁶ Informacja uzyskana 27 kwietnia 2018 roku od Jowity Niewulis-Grablunas.

Podsumowanie

Członkowie mniejszości litewskiej w Polsce na różne sposoby wykorzystują noszone przez siebie imiona do komunikowania swej identyfikacji etniczno-narodowej. Najbardziej widocznym zabiegiem jest oczywiście zastosowanie litewskiej grafii imion, co będzie zauważone nawet przez osobę nieznającą litewskiego. Godny uwagi jest fakt, że grafia danego języka nie jest obszarem autonomicznym i izolowanym, ale nieuchronnie wiąże się z fonetyką, fonotaktyką i historią języka. Przykładem może być brak w polskim onomastykonie formy *Kęstutis* (jest *Kestutis*, *Kiejstut*), mimo że litera *ę* w języku polskim występuje.

Narodowość bądź etniczność bywa także odzwierciedlona w wyborze imienia typowo litewskiego, nieposiadającego swego polskiego odpowiednika – w grafii litewskiej (np. *Arūnas*, *Danguolė*) lub spolszczonej (*Algiment*, *Biruta*), albo też w wyborze imienia międzynarodowego, ale w postaci morfologicznej i/lub graficznej litewskiej (*Jonas*, *Marytė* zamiast *Jan*, *Maria/Marianna*). Mimo że część imion pochodzenia litewskiego (jak *Danuta*⁷, *Olgiard* czy *Witold*) jest już w kulturze polskiej przyswojona, a więc laikowi często nie kojarzy się z antroponomastykonem litewskim, odbiciem identyfikacji litewskiej bywa ich frekwencja, w sposób statystycznie istotny wyższa wśród mniejszości litewskiej niż poza nią. Co więcej, obserwuje się też znaczące różnice we frekwencji imion o genezie nielitewskiej (np. *Józef*, *Donat*, *Irena*, *Zyta*). Jedynym imieniem etymologicznie litewskim, którego mniejszość litewska nie wydaje się w szczególny sposób wykorzystywać, jest *Grażyna* – imię utworzone sztucznie przez Mickiewicza i z bohaterką jego utworu kojarzone. Jego popularność wśród mniejszości litewskiej nie odbiega od frekwencji ogólnopolskiej. Ciekawostką jest imię *Dalia*, o dwojakiej (litewskiej i nielitewskiej) etymologii i o oficjalnej postaci *Dalicja*, nieznaney poza Suwalszczyzną.

Bibliografia

- Aldrin, E. (2016). Names and identity. W C. Hough & D. Izdebska (Red.), *The Oxford handbook of names and naming* (ss. 382–394). Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199656431.013.24>
- Birgelenė, N. (2011). Punksko krašto lietuviškų šeimų vaikų vardai anksčiau ir dabar. *Terra Jatwezenorum. Istorijos paveldo metraštis*, 3, 422–428. Pobrano 23 maja 2018, z http://www.vlkk.lt/media/public/file/Nutarimai/Vardai_punskiecieu_NBirg.pdf

⁷ Imię to nosiła m.in. córka księcia litewskiego Kiejstuta (Zinkevičius, 2005, s. 44).

- Birgiel, N. (2018). Imiona nadawane dzieciom w gminie Puńsk w latach 1997–2017. *Prace Bałtytyczne*, 7, 19–41.
- Černelienė, M. (Red.). (1996). *Punsko Kovo 11-osios lietuvių gimnazija*. Punksas: „Aušros” leidykla.
- Daukšas, D. (2017). Lenkijos lietuviai ir Lietuvos lenkai: etniškumo raiška paribyje. *Terra Jatwezenorum. Istorijos paveldo metraštis*, 9(2), 136–147.
- Decyk, W., & Dubisz, S. (1996). Uwarunkowania zmian antroponomimów w zbiorowościach polonijnych. W E. Wolnicz-Pawłowska & J. Duma (Red.), *Antroponomia słowiańska: Materiały z IX Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej, Warszawa 6–8 IX 1994* (ss. 115–123). Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- Grzenia, J. (2008). *Słownik imion*. Warszawa: PWN.
- Hrynicky, M. W. (2010). Zakaz rozszerzania przesłanek ograniczających swobodę nadawania imion dzieciom poza Prawo o aktach stanu cywilnego. *Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa*, 2010(3–4), 15–22.
- Karagiannis, E. (2005). *Flexibilität und Definiensvielfalt pomakischer Marginalität*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Kardis, D. (2007). Najpopularniejsze imiona Polaków wileńskich, urodzonych w latach 1945–1999 w porównaniu z imiennictwem w Polsce. *Prace Filologiczne*, 52, 141–154.
- Klimaschka, N. (2018). W obronie własnej tożsamości: Przymusowe zmiany nazwisk w wojennym Raciborzu. *Gospodarka Rynek Edukacja*, 9(4), 5–11.
- Kmieciak, S. (2012, październik 11). 350 najpopularniejszych imion w Polsce: Znajdź siebie w tym spisie! *Głos Wielkopolski*. Pobrano 23 maja 2018, z <https://gloswielkopolski.pl/350-najpopularniejszych-imion-w-polsce-znajdz-siebie-w-tym-spisie-lista/ar/674291>
- Kołodziejczyk-Trawińska, A. (2008). Imiona w polskim prawie – prawo wobec imion. *Poradnik Językowy*, 2008(2), 41–55.
- Książka telefoniczna województwa suwalskiego 1998*. (1998). (b.m.): Telekomunikacja Polska S.A. Zakład Telekomunikacji w Suwałkach.
- Kuzavinis, K., & Savukynas, B. (2009). *Lietuvių vardų kilmės žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Lenkijos lietuviai galimybę susilietuvinti vardus naudoja retai. (2015, luty 1). *Lietuvos rytas*. Pobrano 23 maja 2018, z <https://lietuvsdiena.lrytas.lt/aktualijos/2015/02/01/news/lenkijos-lietuviai-galimybė-susilietuvinti-vardus-naudoja-retai-4238157/>
- Niewulis-Grablunas, J. (2018). *Ar Lenkijos lietuviams lietuvių kalbos abėcėle parašytas vardas ir pavardė tai tautiško tapatumo rodiklis?* Niepublikowane wystąpienie konferencyjne. Prano Skardžiaus konferencija II „Tauta ir tapatybė kalboje”, Nida, 25–27 maja 2018.
- Piliečių vardų sąvadas*. (2012). Pobrano 23 maja 2018, z <http://vardai.vlkk.lt/pilieciu-vardu-savadas-vardai-vlkk-lt-pradzia>
- Rada Języka Polskiego: Imiona dla córki Gruzina. (2002). Pobrano 20 kwietnia 2018, z http://www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=559:imiona-dla-corki-gruzina&catid=76&Itemid=146

- Rada Języka Polskiego: Leah. (2013). Pobrano 20 kwietnia 2018, z http://www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1631:leah&catid=76&Itemid=146
- Rada Języka Polskiego: Ona. (2014). Pobrano 20 kwietnia 2018, z http://www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1701:ona&catid=76&Itemid=146
- Rudnicka-Fira, E., & Skudrzykowa, A. (1996). O imionach Polaków na Grodzieńszczyźnie. W E. Wolnicz-Pawłowska & J. Duma (Red.), *Antroponimia słowiańska: Materiały z IX Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej, Warszawa 6–8 IX 1994* (ss. 271–277). Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- Rymut, K. (1995). *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*. Kraków: IJP PAN.
- Safarewicz, J. (1950). Polskie imiona osobowe pochodzenia litewskiego. *Język Polski*, 30(3), 113–119.
- Seeman, M. V. (1980). Name and identity. *Canadian Journal of Psychiatry*, 25(2), 129–137. <https://doi.org/10.1177/070674378002500206>
- Suwalki 2007/8. *Klienci indywidualni, firmy i instytucje: Książka telefoniczna*. (2007). Warszawa: Ditel.
- Szulowska, W. (2006). Antroponimia Warmii i Mazur – historia i współczesność. *Prace Językoznawcze*, 2006(8), 49–59.
- Telefonų sąrašas*. (1997). Punkskas: „Aušros” leidykla.
- Trainys, V. (2011, październik 4). Seinų „Žiburio” mokyklos direktorius A. Vaicekauskas: „Viliuosi, kad tolerancijos dvasia ateityje stipriau skverbsis į lenkų sąmonę”. *Lietuvos rytas*. Pobrano 23 maja 2018, z <https://lietuvsdiena.lrytas.lt/aktualijos/2011/10/04/news/seinu-ziburio-mokyklos-direktorius-a-vaicekauskas-viliuosi-kad-tolerancijos-dvasia-ateityje-stipriau-skverbsis-i-lenku--5473158>
- Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego. (2014). W *Dziennik Ustaw, 2014*, poz. 1741. Pobrano 18 czerwca 2019, z <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20140001741>
- Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. (2005). W *Dziennik Ustaw, 2005*(17), poz. 141 (z późniejszymi zmianami, tekst ujednolicony). Pobrano 18 czerwca 2019, z <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20050170141>
- Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim. (1999). W *Dziennik Ustaw, 1999*(90), poz. 999 (z późniejszymi zmianami, tekst ujednolicony). Pobrano 18 czerwca 2019, z <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19990900999>
- Walkowiak, J., & Wicherkiewicz, T. (2019). Tangled language policies – Polish in Lithuania vs. Lithuanian in Poland. W S. Lazdiņa & H. F. Marten (Red.), *Multilingualism in the Baltic States: Societal discourses and contact phenomena* (ss. 153–202). London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-56914-1_6
- Zalecenia dla urzędów stanu cywilnego dotyczące nadawania imion dzieciom osób obywatelstwa polskiego i narodowości polskiej. *Komunikaty Komisji Kultury Języka Komite-*

tu *Językoznawstwa PAN*, 1996(1(4)). Pobrano 23 maja 2018, z http://rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=611&Itemid=142

Zinkevičius, Z. (2005). *Krikščionybės ištakos Lietuvoje: Rytų krikščionybė vardyno duomenimis*. Vilnius: Katalikų akademija.

Zinkevičius, Z. (2008). *Lietuvių asmenvardžiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Imiona mniejszości litewskiej w Polsce

Streszczenie

W artykule podjęto próbę analizy imion członków mniejszości litewskiej w Polsce. Bazą materiałową pracy jest wydana w 1997 roku w Puńsku litewska książka telefoniczna, w której antroponimy znacznej części abonentów zapisane zostały w postaci litewskiej. Porównując je z odpowiadającymi im danymi w dwóch polskich książkach telefonicznych ze zbliżonego okresu, uzyskano ponad dwieście par imię + nazwisko w dwóch wersjach językowych: litewskiej i polskiej, z których wyekscerpowano ok. 80 par imion różniących się grafia i morfologią.

W analizie imion posłużono się też słownikiem imion K. Rymuta (1995), badając frekwencję wybranych imion na Suwalszczyźnie i poza nią. Potwierdzono istotną statystycznie wyższą frekwencję na Suwalszczyźnie prawie wszystkich imion pochodzenia litewskiego, a także częstsze występowanie tam imion litewskich w postaci niezasymilowanej do polszczyzny. Wykorzystując wspomnianą litewską książkę telefoniczną, spisy absolwentów liceum w Puńsku z lat 1959–1995 i listy rangowe frekwencji imion w Polsce i na Litwie, porównano też wybory imiennicze Litwinów mieszkających w Polsce, odnotowując podobieństwa do listy litewskiej.

Jak stwierdzono, antroponimia litewska pełni istotną rolę konsolidującą mniejszość litewską w Polsce i stanowi swego rodzaju kod dla wtajemniczonych. Jednocześnie równoległe funkcjonowanie dwóch postaci językowych imienia – polskiej i litewskiej – pozwala na wybór postaci antroponimu zależnie od sytuacji komunikacyjnej.

Słowa kluczowe: imiona; mniejszość litewska w Polsce; tożsamość; dziedzictwo antroponomiczne; nazwy osobowe

The given names used by the Lithuanian minority in Poland

Abstract

This article analyses the given names of members of the Lithuanian minority in Poland. It is based on a Lithuanian telephone directory issued in Puńsk in 1997, in which a significant number of personal names are recorded in the Lithuanian form. Their comparison with the corresponding data in two Polish telephone directories from a similar period revealed over two hundred “given name + surname” pairs in two language versions: Lithuanian and Polish. About eighty pairs in which the names differed in spelling and morphology have been extracted for analysis.

In the analysis of given names, also Kazimierz Rymut’s name dictionary (1995) has been used to establish the frequency of selected names in the Suwalki region and beyond. The statistically significant higher turnout of names of Lithuanian origin in the Suwalki region than in the rest of Poland was confirmed in almost all cases. It was also established that the occurrence of Lithuanian given names in unasimilated form is more frequent there. The frequency of the given names which appear in the aforementioned Lithuanian telephone directory and on the lists of high school graduates in Puńsk from 1959–1995 was compared to the ranking lists of given names used in Poland and Lithuania. This enabled some observations concerning the choice of names by Polish Lithuanians.

It appears that Lithuanian anthroponymy plays an important role in consolidating the Lithuanian minority in Poland, and that it can be viewed in terms of an in-group code. At the same time, the parallel use of two language versions of given names – Polish and Lithuanian – allows for the selection of the form depending on the communicative situation.

Keywords: given names; Lithuanian minority in Poland; identity; anthroponymic heritage; personal names

Dr Justyna B. Walkowiak, Assistant Professor, Department of Language Policy and Minority Studies, Chair of Oriental Studies, Adam Mickiewicz University in Poznań; PhD thesis in Applied Linguistics – 2015, Adam Mickiewicz University in Poznań; author of two monographs, over thirty scholarly articles and two academic coursebooks; co-editor of two volumes; member of the International Council of Onomastic Sciences (ICOS) since 2010, and the Onomastic Committee of the Polish Academy of Sciences since 2015 (deputy head since 2019); regular active participant of International Conferences on Onomastics “Name and Naming”, in-

dexed in the ISI Web of Science, Conference Proceedings Citation Index – Thomson Reuters. Current scholarly interests: onomastics (especially anthroponomastics), language policy, personal name policy, minority studies, Polish-Lithuanian language contact with a particular focus on onomastics.

Bibliography (selected): Personal names and language policy: Who plans what names for whom and how?, in: *Names and naming: People, places, perceptions and power*, Bristol – Buffalo – Toronto 2016, 197–212; *Personal name policy: From theory to practice*, Poznań 2016; Female street namesakes in selected Polish cities, *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft* 160, Wien (Vienna) 2018, 331–350; (with Tomasz Wicherkiewicz), Tangled language policies – Polish in Lithuania vs. Lithuanian in Poland, in: S. Lazdiņa & H. F. Marten (Eds.), *Multilingualism in the Baltic States: Societal discourses and contact phenomena*, London 2019, 153–202; *Litewskie nazwiska Polaków: Słownik etymologiczno-frekwencyjny* [Lithuanian surnames of Poles: An etymological and frequency dictionary], Poznań 2019.

Correspondence: Justyna B. Walkowiak, Adam Mickiewicz University in Poznań, e-mail: justwalk@amu.edu.pl

Support of the work: The study was conducted at the author's own expense.

Competing interests: The author declares that she has no competing interests.